

Kerstprocessie naar de mis in de staatskerk

ZHENG DING

Katholieken worden in China gedoogd, maar zij hopen vooral op een band tussen het Vaticaan en Peking. 'Erbij horen, een geheel vormen met de rest van de katholieke wereld: we snakken ernaar.'

MARIE VLASKAMP

Op roestig koper schettert de dorpsfanfare een enthousiaste uitvoering van Jingle Bells, terwijl een landbouwtrekker zich rochelend warmdraait. Die rijdt een reusachtige ceremoniële trommel van de Beiqiaozhai-kerk door de steegjes. Het is Eerste Kerstdag. Nog wat knallers op de route - zelfs in een katholiek dorp kan het geen kwaad eventuele boze geesten met vuurwerk weg te jagen - en dan leidt pater Duan Shuming (44) zijn gelovigen door een grauwsliuier van smog, uitlaatgas en kruitdampen de kerk binnen.

Toeschouwers zijn er nauwelijks, want op het communistische dorpsbestuur na loopt heel Beiqiaozhai mee in de kerstprocessie. In een rood satijnen glimpak, een wit gestreken gewaad of het doordeweekse boerenkloffie. De gezichten staan strak. De provincie Hebei is een katholiek bolwerk, waar Kerstmis vieren een serieuze religieuze aangelegenheid is. Er zijn geen cadeautjes of overdadige maaltijden: een extra bezoek aan de kapper en een nieuwe trui voor de nachtmis is al heel wat.

Pas zeven jaar geleden waagde het dorp de traditionele processie te hervatten. 'Destijds droeg ik de mis op onder een golfplaten dak op het terrein van de voormalige kerk. Die is kapotgeslagen in 1976, toen godsdienst ronduit verboden was', vertelt Duan. In de jaren tachtig mocht geloven weer. 'Nu heeft onze kerk 3.400 leden. Dat is het hele dorp! De laatste twijfelaars voelden zich zo geïsoleerd dat ook zij zich onlangs kwamen melden.' De priester is trots: op zijn kerk, zijn geloofsgemeenschap en China. Logisch, want ze zijn van ver gekomen: zijn voorgangers werden gemarteld of opgesloten. Zeker tijdens de Culturele Revolutie (1966-1979) was vervolging aan de orde van de dag.

In China zwaait niet de paus, maar een staatsorganisatie in de vorm van de Chinese Patriottische Katholieke Associatie (CPCA) de scepter over de katholieken. Het gebouw van die staatskerk van pater Duan is een plaatje. Een versierde sleuf leidt wijwater door het gangpad naar een marmeren engel en er is zo'n voorraad licht en geluid dat 's avonds de stoppen ervan

doorslaan. Bijna 900 duizend euro gaf de kerkgemeente eraan uit, de leden namen in hun vrije tijd zelf de troffel ter hand.

Limburgse bisschop

Uit de hemelsblauwe koepel kijkt een Hollands gezicht neer op het altaar. Het is de uit Limburg afkomstige bisschop Frans Schraven, die in 1937 in het vicariaat Chengtingfu, het huidige Zhengding, werd afgeslacht door het Japanse leger. Schraven en gezellen beschermde duizenden vrouwen op het terrein van de kerk. Toen de Japanners er een paar honderd voor een legerbordeel opeisten, verzette Schraven zich. Samen met acht Europese gezellen werd hij vermoord en daarna verbrand bij de pagode. Een door het bisdom van Roermond ingediend verzoek tot zaligverklaring van Schraven ligt bij het Vaticaan. Daarmee is deze uithoek van de Noord-Chinese provincie Hebei een bedevaartsoord in wording.

Wordt Schraven zalig verklaard, dan denkt straks de hele katholieke wereld even aan dit stoffige plattelandsdistrict. 'Erbij horen, een geheel vormen met de rest van de katholieke wereld: we snakken ernaar', zegt Wang Lihong (45), verantwoordelijk voor het liefdadigheidswerk van de kerk in Beiqiaozhai.

2017 wordt een doorslaggevend jaar. Niet alleen wat betreft de aandacht voor bisschop Schraven, maar ook voor de hervatting van de diplomatieke betrekkingen tussen het Vaticaan en de Volksrepubliek China. Een deel van de twaalf miljoen Chinese katholieken bleef loyaal aan Rome, in ondergrondse kerken. Het resultaat is een rommelige lappendeken van staatskerken en ondergrondse gemeenschappen, bisschoppen die zijn aangesteld door het Vaticaan en geestelijken die de Chinese staat als hoogste autoriteit accepteren.

Sommige ondergrondse kerken voelen zich in de steek gelaten. Gelovigen die hun leven op het spel hebben gezet voor hun paus, krijgen nu van het Vaticaan te horen dat ze zich koest moeten houden, omdat verzet tegen verzoening bij Peking de indruk wekt dat de paus de ondergrondse kerk niet onder controle heeft. Ook in de top van de katholieke kerk is er oppositie: kardinaal Zen, bisschop emiritus van Hongkong, zegt dat de 'valse vrijheid' die een deal met Peking de katholieken zou opleveren 'verraad aan Jezus' is.

Uitleverd aan communisten

Scheuringen in de kerk: het zal Dong Guanhua (58) een rotzorg zijn. In zijn dorp Youtong is het al een zootje, zegt hij. 'Aan de

overkant heb je de staatskerk, links van mijn huis de ondergrondse kerk, en verderop een tweede ondergrondse.' Kerk nummer vier is de binnenplaats achter het huis van doe-het-zelf-bisschop Dong zelf. Ooit heeft hij met zelfstudie de Bijbel leren kennen, in 2004 heeft hij zichzelf tot bisschop uitgeroepen en nu laat hij druiven gisten om er zijn eigen miswijn van te maken.

Dat hij uit de kerk is gezet door een bisschop die zowel door het Vaticaan als de staatskerk wordt erkend, accepteert hij niet. 'Ik wil alleen maar weten of wij, ondergrondse gelovigen, mogen bestaan - of dat we met huid en haar worden uitleverd aan communisten die onze kerk vernietigen.' Online roept hij mensen van 'het ware geloof' op zich te melden, zodat hij ze tot priester kan wijden in zijn kerk, achter zijn huis. Hij stopt pas als de paus hem daar hoogstpersoonlijk toe sommeert, zegt hij. Dong heeft ze niet alle vijf op een rijtje, zegt Sun Fuqing (41), een priester in Zhengding met twee staatskerken onder zijn hoede. 'Schelden op de communistische partij maakt je nog niet tot een goede priester.' Sun is een telg uit een katholiek geslacht; zijn vader hielp de dorpskerk bouwen. 'Ik leerde de Bijbel kennen doordat hij elke dag stukjes in mijn oor fluisterde. Kerken bouwen deed hij toen al niet meer. In de Culturele Revolutie hebben ze allebei zijn armen gebroken. Toch hebben wij katholieken ons zonder het Vaticaan weten te redden.'

Mensen geloven, het volk heeft hoop, de natie is machtig. Geflankeerd door het portret van president Xi Jinping hangt deze communistische propagandaslogan op de gebouwen van legerziekenhuis 256. Op dit terrein staan de voormalige kathedraal, het kantoor van bisschop Schraven en de woongebouwen van de buitenlandse missionarissen. Hier heeft het leger jarenlang soldaten gehuisvest. Twee gedenkzuilen herinneren aan de moordpartij in 1937.

Sun droomt ervan op deze plek een centrum voor pelgrims uit Nederland te bouwen. 'Het Nederlandse bloed mag niet voor niets hebben gestroomd.' Hij probeert het terrein aan het Volksbevrijdingsleger te ontfutselen. Dat is een bijna onmogelijke opgave. Slechts het feit dat de bisschoppen martelaren waren in de verzetsoorlog tegen Japan helpt misschien om toestemming voor een klein museum te krijgen. Van teruggave van het terrein aan de katholieke kerk is geen sprake. 'Tegenwoordig mogen we het terrein op om naar de kerk van Schraven te kijken. Maar niet met te grote groepen mensen. Dan stuurt de bewaker ons weg.'

PAUS VERSUS PEKING

De Chinese katholieke kerk is met dertig vacatures en nog eens dertig hoogbejaarde bisschoppen aan verjonging toe. Als Peking en het Vaticaan tot een overeenkomst komen, zou de Chinese geestelijkheid voortaan kandidaat-bisschoppen voordragen. De paus heeft er dan het laatste woord over, aldus persbureau Reuters.

Een van de struikelblokken in de onderhandelingen is de status van de huidige 110 bisschoppen. Zeventig van hen vormen geen probleem: zowel de Chinese staat als het Vaticaan erkent hen. Dertig ondergrondse bisschoppen worden alleen door het Vaticaan erkend, acht anderen zijn eenzijdig benoemd door de Chinese staat.

Vier van de staatsbisschoppen zijn door het Vaticaan geëxcommuniceerd, omdat ze vriendinnen of zelfs kinderen hebben, of een bisdom leiden dat al een door het Vaticaan benoemd bisschop had.

Het Vaticaan heeft als zoenoffer stilletjes vier staatsbisschoppen erkend, maar Peking heeft nog geen tegenprestatie geleverd. Integendeel: de aanwezigheid van Lei Shiyin, een door Rome geëxcommuniceerde bisschop, bij de zalving van enkele bisschoppen vorige maand moet een klap in het gezicht van de paus zijn geweest. De onderhandelingen verlopen zo stroef dat de paus onlangs heeft gevraagd om 'een bemoedigend signaal' uit China.

Alle ogen zijn gericht op de negende 'assemblee' van de Chinese Patriottische Katholieke Associatie (CPCA), deze week in Peking. De vergaderingen van het staatsorgaan zijn niet onomstreden. Ambtenaren van de atheïstische overheid, bisschoppen die het Vaticaan en de Chinese regering over en weer niet erkennen én geëxcommuniceerde geestelijk leiders: ze zitten allemaal bij elkaar in een demonstratie van eensgezindheid.